

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

GRAFİK VE FOTOĞRAF

AÇIK-KOYU, IŞIK-GÖLGE
211GS0002

Ankara , 2011

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul / kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Milli Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- **PARA İLE SATILAMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	i
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. AÇIK-KOYU, IŞIK-GÖLGE İLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	3
1.1. Tanımlar	3
1.1.1. Işık-Gölge.....	3
1.1.2. Açık-Koyu.....	3
1.1.3. Ton	4
1.1.4. Valör.....	5
1.1.5. Form	5
1.1.6. Kompozisyon	5
1.1.7. Obje	6
1.1.8. Etüt	6
1.2. Işık-Gölge.....	7
1.2.1. Doğal Işık Kaynakları (Güneş veya Ay).....	7
1.2.2. Yapay Işık Kaynakları (Elektrik ışığı, gaz lambası, mum ışığı ve diğerleri).....	7
1.3. Açık-Koyu.....	8
1.4. Plastik Sanatlarda Işık-Gölge, Açık-Koyunun Önemi	8
1.5. Deseni Gölgelemede Dikkat Edilecek Noktalar.....	9
1.6. Ton Çubuğu.....	10
1.7. Hacim Etkisi Veren Yüzeyi Yapmak	13
UYGULAMA FAALİYETİ.....	15
1.8. Değişik Objelerin Yüzey Karakterini Yansıtacak Şekilde Etüd Etmek.....	15
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	18
ÖĞRENME FAALİYETİ-2.....	22
1. AÇIK-KOYU İLE YÜZEY DÜZENLEME	22
1.1.Örnek Çalışmalar.....	22
UYGULAMA FAALİYETİ.....	24
ÖĞRENME FAALİYETİ-3.....	26
3. AÇIK-KOYU, IŞIK-GÖLGEYE GÖRE SANAT ESERLERİ.....	26
3.1. Malzeme Yönünden İnceleme.....	26
3.2. Teknik Yönünden İnceleme	26
3.3. Konu Yönünden İnceleme.....	26
3.4. Form Yönünden İnceleme	27
3.5. Öz İçerik Yönünden İnceleme.....	27
UYGULAMA FAALİYETİ.....	28
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	30
MODÜL DEĞERLENDİRME	32
CEVAP ANAHTARLARI.....	33
KAYNAKÇA	34

AÇIKLAMALAR

MODÜLÜN KODU	211GS0002
ALAN	Grafik ve Fotoğraf
DAL/MESLEK	Ortak
MODÜLÜN ADI	Açık-Koyu, Işık-Gölge
MODÜLÜN TANIMI	Açık-koyu, ışık-gölge ile ilgili temel kavramların ve açık-koyu, ışık-gölge uygulamaların yapılışıyla konuların anlatıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖNKOŞUL	Nokta- Çizgi modülünü başarmış olmak.
YETERLİK	Objelerin açık-koyu ve ışık-gölgesini yapmak.
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Uygun tasarım atölye ortamı sağlandığında, açık-koyu, ışık-gölge ile ilgili kavramları doğru uygulayabileceksiniz. Amaçlar 1. Açık-koyu, ışık-gölge ile ton çubuğu, hacimli yüzey ve değişik objelerin yüzey karakterini tekniğe uygun olarak çalışacaksınız. 2. Belirlenen yüzey üzerine geometrik formları kullanarak düzenleme yapıp açık-koyu, ışık-gölgeye dikkat ederek resim kalemi ile çizime hacim etkisi verebileceksiniz. 3. Sanat eserlerinin doğru yorumlayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Grafik atölye ve laboratuvarları, sınıf, işletme, kütüphane, ev, bilgi teknolojileri ortamı vb. Donanım: Resim malzemeleri, B serisi resim kalemleri, füzün, her türlü boyama teknik malzemeleri, doğal ve yapay objeler, sanat ile ilgili basılı ve görsel kaynaklar, atölye önlüğü, çizim masası, çizim tahtası.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülün içinde yer alan her faaliyetten sonra, verilen ölçme araçlarıyla kazandığınız bilgileri ölçere kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modül sonunda size ölçme aracı (test, çoktan seçmeli, doğru yanlış vb.) uygulayarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgileri ölçerek değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Görme ışıkla başlar. Işık görsel nesnelerin bize yansımaları, dolayısı ile görmemizi sağlar. Çizim istenen biçimin bir yüzeyde gerçekleşmesi, yansıtılmış olduğu ışık değerlerinin doğru görülmesi ve doğru yerleştirilmesi ile mümkündür. Işık etüdü için doğa güzel bir öğretmendir. Doğal nesnelerin ışık değerleri ile etüt edilmesinde amaç; objeyi kâğıtta tekrarlamak değil biçiminin, şeklinin, dokusal yapısını parlaklığını matlığını ve planlarını yansıtan ışık değerlerinin nasıl bir düzenle yerlerini aldıklarını görmek ve kişisel yorumlarla bütünleştirmektir.

Hazırlanan bu modülde açık- koyu, ışık-gölge tanımları, açık- koyu, ışık-gölgeye göre sanat eserlerinin incelenmesini, açık-koyu, ışık-gölge uygulamaları ile ilgili konuları ele alacağız. Modül sonunda öğrendiğiniz bilgi ve becerileri sanat ile ilgili tüm alanlarda kullanabilir ve hatasız bir biçimde açık-koyu, ışık-gölge uygulaması yapabilirsiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında açık-koyu, ışık-gölge ile ton çubuğu, hacimli yüzey ve değişik objelerin yüzey karakterini tekniğe uygun çalışabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Değişik ortamlarda ışığın geliş yönüne göre objeleri inceleyiniz

1. AÇIK-KOYU, IŞIK-GÖLGE İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1. Tanımlar

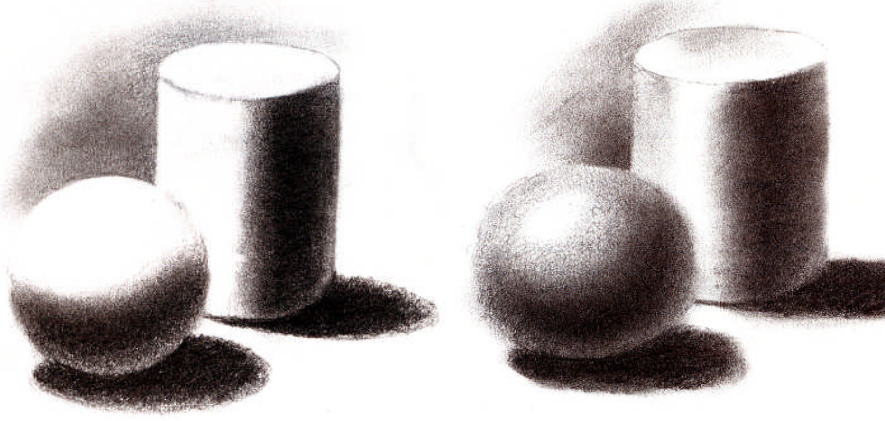
1.1.1. Işık-Gölge

Işık nesnelere, objelere ve cisimlere üzerinde yayılırken oluşturduğu açık orta-koyu ton (degrade) değerlerine ışık-gölge diyoruz.

1.1.2. Açık-Koyu

Işık, objeyi her noktadan aynı şiddetle aydınlatmadığı için; ışığın geliş yönüne yakın yüzeyler daha fazla ışık aldığından açık; ışığa uzak ve arkada kalan yüzeyler daha az ışık aldığından koyu görünürler resim dilinde buna açık-koyu denir.

Aşağıdaki birinci şekilde direkt ışığın oluşturduğu ton kontrastları ikinci şekilde ise yaygın ışığın oluşturduğu ton kontrastları arasındaki yumuşak ve giderek artan valör geçişleri gözlemleyiniz (Şekil 1.2).

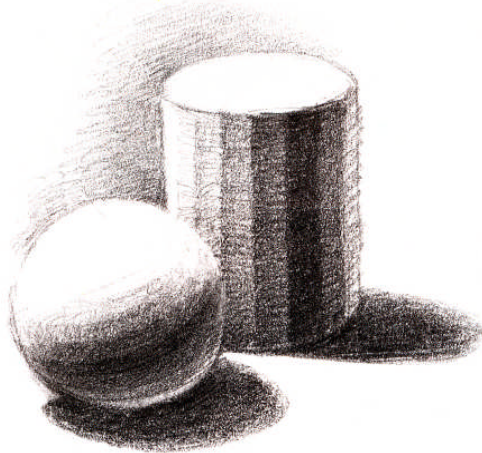

Direkt Işık Yaygın Işık

Şekil1.1:Işık-gölge Şekil 1.1:Açık-koyu

1.1.3. Ton

TON: Objelerin ışıklı (aydınlık) kısımları ile gölgeli (karanlık) kısımları arasında kalan kısımları hassas bir geçişle birbirine bağlayan orta ton değerlerinin hepsine birden ton denir. Aynı rengin en açık ton değerinden, en koyu ton değerine hassas geçiş sağlayarak götürme işine renk valörü denir.

Şekil1.3: Ton dereceleri

Renk tonu yukarıdaki objelerde görüldüğü gibi ışığın obje üzerindeki dağılımıyla oluşan bir dizi açık tonların gittikçe koyulaşan koyu bölgeler sayesinde oluşturulur.

1.1.4. Valör

Herhangi bir rengin en açık tonuyla en koyu tonu arasındaki bütün ton değerlerini kapsayan ton çubuğuna **valör** denir. tonun göreceli şiddeti Bir tondaki ışık-gölgelerin derecesinin getirdiği fark, renklerin içlerindeki siyah ve beyaz ile ilgilerinden doğan açık-koyu farklarına, değerlerine renklerin valörleri denir.

1.1.5. Form

Biçim, çizgi, renk ve açık-koyudan oluşmuş yüzeydir. Bunların hepsi bir biçim üzerinde bulunabilir veya bazıları bulunmayabilir. Form çeşitleri sınırsızdır. Simetrik, asimetrik, organik inorganik, kübik, doğal, yapay, durgun veya dinamik görünümler gösterir.

1.1.6. Kompozisyon

Kompozisyon farklılıklar gösteren kavramsal ve görsel elemanların (nokta, çizgi, renk, doku, boyut, biçim, yüzey) bir bütün içerisinde estetik bir ilişkiyle denge oluşturmaya yönelik davranışlar ve faaliyetlerdir.

(A)

(B)

Resim 1.1: Kompozisyon

Kompozisyonda en önemli ilke, her şeyin bütüne ait ve uygun olması, hiçbir öğenin birbirine yabancı ve uygunsuz olmamasıdır. Yani bütünlüktür, bütünlük için de çeşitliliktir.

1.1.7. Objeler

Eni, boyu, yüksekliği olan, uzay boşluğunda bir yer işgal eden ve hacmi bulunan her nesneye obje adı verilir. Görsel sanatlar alanında ise obje; seçilen nesnenin ortaya çıkan görüntüsüne verilen isimdir.

1.1.8. Etüt

İnceleme, araştırma anlamına gelir. Örneğin, bir objenin etüdü demek o objenin görünüşünün tüm özelliklerinin (biçim, yüzey, doku, renk, hacim vb.) ayrıntılı olarak birebir orijinale uygun olarak kâğıt, tuval, kil vb. üzerine aktarılmasıdır.

1.2. Işık-Gölge

Bir modelin tasarımında ve uygulamasında ana faktörlerden biri ışıktır. Modelin aldığı ışık bize onun düz, kırımlı, küresel, içbükey ya da başka bir formda olup olmadığını gösterir. Form ve rengi ışık-gölgenin var ettiği etkiler sayesinde görüp algularız.

Çizim ya da resim sanatında kullanabileceğimiz 2 çeşit ışık kaynağı vardır.

Resim 1.2: Işık-gölge

1.2.1. Doğal Işık Kaynakları (Güneş veya Ay)

Doğal ışık paralel çizgiler halinde yayılır; yapay ışık merkezden çevreye doğru radyal olarak yayılır. Bu nedenle düşen gölgenin biçimi ışık kaynağının doğal ya da yapay oluşuna göre değişir.

1.2.2. Yapay Işık Kaynakları (Elektrik ışığı, gaz lambası, mum ışığı ve diğerleri)

Bu ışık kaynakları tek başına ya da birlikte kullanılabilir. Birlikte kullanımda model hem temel ışık kaynağı hem de başka bir tamamlayıcı (komplemanter) ışık kaynağı tarafından aydınlatılır.

Örneğin; modellerimizi pencere kenarına yerleştirirsek burada güneş ışığını (temel ışık) direkt olarak alacaktır. Daha sonra yansıtıcı levha ya da elektrik ışığı (tamamlayıcı ışık) kullanarak gölgeli kısımları yumuşatabiliriz.

1.3. Açık-Koyu

Işık, varlıkların her tarafını aynı ölçüde aydınlatmadığı için açık-koyu farkları meydana gelir. Örneğin aynı renkte olan bir eşyaya baktığımızda, ışığın geldiği yönde olan kısımların açık ve parlak olduğunu; gölgede kalan kısımların ise koyu ve sönük olduğunu görürüz. Açık koyu ile ışık gölge terimlerini birbirine karıştırmamak gerekir.

Açık-koyu, bir rengin ışıktan gölgeye geçerken aldığı ton dereceleridir (Valör). Yani herhangi bir rengin, ışıpta ne derece açık tonda ya da gölgede ne kadar koyu gözükeceği durumudur. Hâlbuki ışık-gölge, renkli resimde, soğuk ve sıcak renklerin kullanışı ile sıkı sıkıya ilgilidir. Örneğin ışıklar sarı ve turuncu, gölgeler ise koyu mavi ve mor renklerle anlatılır. Bir rengi ışıklı göstermek için, beyazla açmak yerine, sarı ya da turuncu renkleri karıştırmak gerekir. Gölgede göstermek için de, mavi ya da mor renklerle karıştırılmalıdır.

1.4. Plastik Sanatlarda Işık-Gölge, Açık-Koyunun Önemi

Işık-gölge, açık-koyu kontrastları (Zıtlıklar) ve ara değerleri resimde iki boyutlu yüzey üzerinde üç boyutluluğu (Hacimsellik) ve derinliği göstermeğe yarar. Bunlardan yararlanılarak yapılan çalışma objenin hacmini, objeler arasındaki uzaklığı ve diğer özellikleri mükemmel bir şekilde algılamamızı sağlar. Kullanılan malzeme ve teknikler resim sanatında ışık-gölge değerlerini ortaya çıkarır.

Heykelde ise heykeltıraş doğal ve yapay ışığı heykel üzerindeki etkisini düşünerek, heykeldeki girinti ve çıkıntıları planlar. Heykel üzerine yansıyan ışığın şiddeti izleyenler üzerinde farklı etkiler yaratır.

Mimaride estetik kaygıların yanı sıra doğal ve yapay ışığın etkisi dikkate alınır. Mimari yapıda dış formların planlaması yapılırken; kapı, pencere, çatı, girinti, çıkıntılar, süsleme unsurları üzerindeki ışığın bıraktığı açık-koyu ve ara değerleri önem taşır.

Resim1.3: Büstün farklı yönden gelen ışık altında görünüşü

1.5. Deseni Gölgelemede Dikkat Edilecek Noktalar

Betimlemeye (Tasvir) yönelik resimlerde, ışık-gölge tekniği üç boyutluluğu göstermeyi sağlar. Işık-gölge ile modelin hacim ve derinliği daha belirgin hale gelir. Hazırlanan bir kompozisyonu çizerken, gölgelemede dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

- Çizim süresince sabit bir noktadan bakınız.
- Model üstüne düşen ışığın geliş yönüne dikkat ediniz.

- Işık modelin her yanını aynı derecede aydınlatmadığı için, ışık alan kısımlar daha aydınlık, ışık almayan kısımların gölgede kaldığı görülecektir.
- Işık yönüne göre modelde açık-koyu değerleri ve çok sayıda ara değerler vardır. Bu değerler çoğaldıkça model o denli hacim kazanır.
- Deseni gölgelerken en açık ton değerinden başlayarak en koyu ton değerine doğru gidiniz.

1.6. Ton Çubuğu

Bir rengin en açık ton değerinden en koyu ton değerine götürülürken meydana gelen renk valörüne ton çubuğu denir. Açıktan koyuya derecelendirilen griler skalası, olarak da tanımlanabilir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Şekil 1.3: Ton Çubuğu

Kullanılacak Araç Gereçler

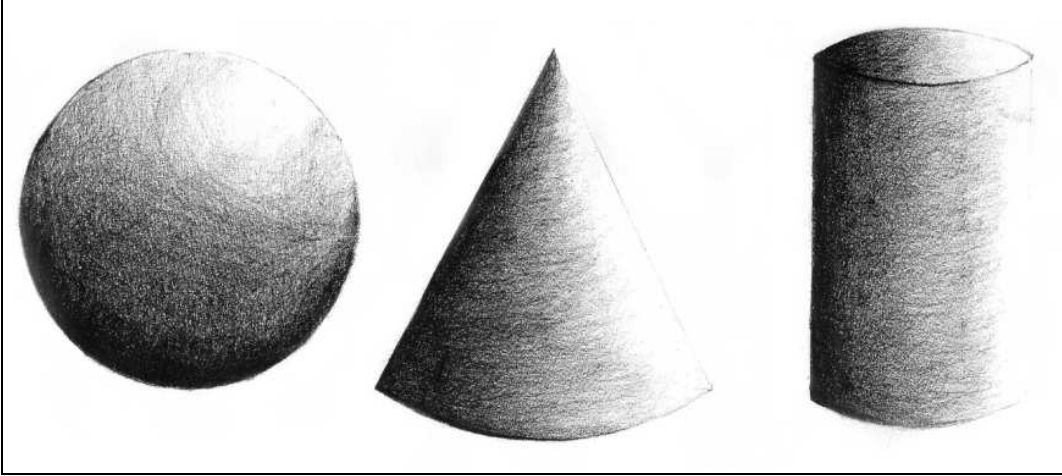
- Resim kağıdı (25x 35)
- Resim kalemi (2B- 3B)
- Hamur silgi
- Cetvel

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda ton çubuğunu yapmış olacaksınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none">➤ Ton çubuğu çalışmasında kullanılacak araç ve gereçleri temin ediniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız
<ul style="list-style-type: none">➤ Kağıdınızı enine tutarak 4.5 cm genişliğinde 29 cm uzunluğunda bir dikdörtgen çiziniz .	<ul style="list-style-type: none">➤ Cetvel kullanınız
<ul style="list-style-type: none">➤ Dikdörtgeninizi 2,5 cm lik 9 eşit parçaya, bölünüz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Cetvel kullanınız
<ul style="list-style-type: none">➤ Ton Çubuğunun ilk kutusunu kullandığınız kalem en koyu derecesini ortaya çıkaracak şekilde aynı yönde ve kaynaştırarak, dikdörtgenden taşmayacak şekilde karalayınız.	<ul style="list-style-type: none">➤ Çizdiğiniz çizgilerin yönüne önem veriniz.➤ Temiz ve düzenli çalışınız.➤ Elinizin altına beyaz bir kağıt koyarak çalışma alanınızın temiz olmasına özen gösteriniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Ton çubuğunun diğer kutularında, kullandığınız kalem koyuluk derecesini hafifleterek 9. Kutuda en açık değeri elde edecek şekilde ara değerleri oluşturunuz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Temiz ve düzenli olunuz.➤ Çalışırken elinizin temizliğine dikkat ediniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Çalışma süresince ton değerlerinizi karşılaştırın ve aynı değeri tekrarlayınız.	<ul style="list-style-type: none">➤ Çalışmanızın eleştirisini yapınız.
<ul style="list-style-type: none">➤ Ton çubuğunuz bitti ise kağıt ölçüsünde mukavva kesiniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Maket bıçağını dikkatli kullanınız.
<ul style="list-style-type: none">➤ Ton çubuğunuzu mukavvaya yapıştırınız ve üstünü jelatin ile kaplayınız.	<ul style="list-style-type: none">➤ Uygulama sırasında sorun ile karşılaşırsanız öğretmeninizden yardım alınız.

1.7. Hacim Etkisi Veren Yüzeyi Yapmak

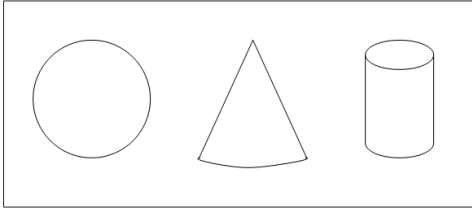

Şekil 1.6: Hacim etkisi verilmiş geometrik formlar.

Kullanılacak Araç Gereçler

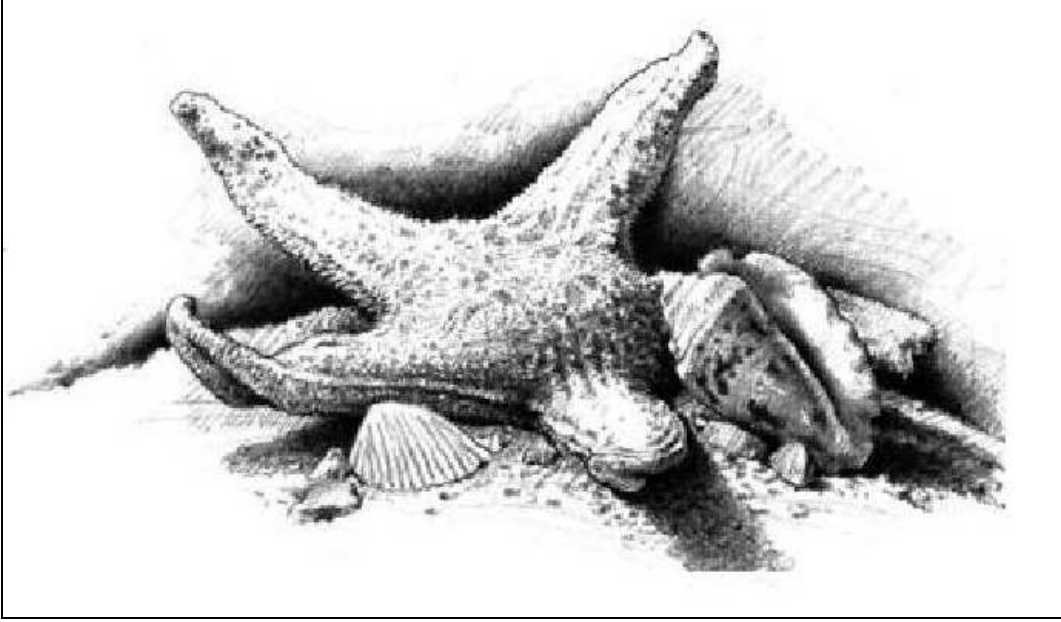
- Resim kağıdı (25 x 35)
- Resim kalemi (2B,3B)
- Hamur silgi
- Cetvel , pergel

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda hacim etkisi veren yüzeyi yapmış olacaksınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hacim etkisi veren yüzey çalışmasında kullanılacak araç ve gereçleri temin ediniz 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kağıdınızı boyuna tutarak geometrik formlardan daire, koni, silindir çiziniz (Dairenin yarıçapı 5 cm, koninin yüksekliği 10 cm silindirin yüksekliği 10 cm , genişliği 7 cm olacaktır). 	<p>Geometrik form çizimlerine dikkat ediniz. Şekil 1.7 deki Kağıt üzerindeki düzenlemesine dikkat ediniz.</p> <p style="text-align: center;">Şekil 1.7: Kağıt düzeni</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Açık – koyu, ışık – gölge uygulamasına başlamadan önce ışığın geliş yönünü belirleyiniz. 	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Geometrik formu yapısına uygun, hacim etkisi verecek çizgiler kullanınız. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Silindir objeler çizerken çizgileriniz dairesel yönlü olmalıdır. Küresel formlar çizerken küresel yönlü olmalıdır.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Işığın geliş yönüne göre çizgilerinizin açık-koyu değerlerine dikkat ediniz 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Işığın geliş yönüne göre ton çubuğundaki değerleri dikkate alınız; ışık alan bölgelerde çizgi rengi daha açık, gölgede kalan bölgelerde çizgi rengi daha koyu olmalıdır.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hacim etkisi veren yüzey düzenleme çalışmanız bitti ise kağıt ölçüsünde mukavva kesiniz 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Maket bıçağını dikkatli kullanınız.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Çalışmanızı mukavvaya yapıştırınız ve üzerini jelatin ile kaplayınız 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ÖNERİ: Işığın geliş yönünü değiştirerek uygulamalar yapabilirsiniz. ➤ Uygulama sırasında sorun ile karşılaşırsanız öğretmeninizden yardım alınız.

UYGULAMA FAALİYETİ

1.8. Değişik Objelerin Yüzey Karakterini Yansıtacak Şekilde Etüd Etmek

Şekil 1.8

Kullanılacak Araç Gereçler

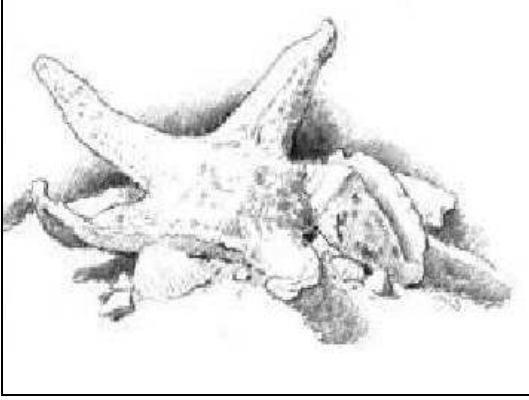
- Resim kağıdı (25 x 35)
- Resim kalemi (2B,3B)
- Hamur silgi
- Cetvel pergel

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda objelerin yüzey karakterini yansıtacak uygulamayı yapmış olacaksınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Kullanılacak araç ve gereçleri temin ediniz	➤ Atölye önlüğünüzü giyiniz.

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Objeyi bir zemin üzerine yerleştiriniz. 	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kâğıdınızı yatay tutunuz. Objeyi dikkatle gözlemleyerek, resim kaleminizle bastırmadan dış hatlarını kâğıda çizin.(Şekil 1.9). <div data-bbox="244 569 764 963" data-label="Image"> </div> <p style="text-align: center;">Şekil 1.9</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ HB veya 2B kalem kullanınız.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kaleminizi biraz yan tutarak yumuşak gölgeleme yapınız. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kaleminizi fazla bastırmayın Gölgeleme yaparken çizgilerin yumuşak ve dairesel olmasına dikkat ediniz.. ➤ Işığın geldiği bölgeyi mümkün olduğunca açık bırakınız.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Işık-gölgeli, açık-koyulu alanları belirginleştiriniz (Bakınız Şekil 1.10). <div data-bbox="230 1377 779 1781" data-label="Image"> </div> <p style="text-align: center;">Şekil 1.10.</p>	

Son olarak objenin en koyu kısmını dış kenar çizgisini koyulaştırın (Bakınız Şekil 1.11).

Şekil 1.11

Farklı ışık değerleri ile objeler çizin Bu alıştırmalar sizin obje ile ışık-gölge arasındaki ilişkileri anlamanızı kolaylaştırır.

- Uygulama sırasında sorun ile karşılaşırsanız öğretmeninizden yardım alınız

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazandıklarınızı aşağıdaki soruları cevaplayarak ölçünüz.

ÖLÇME SORULARI

(Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru kelimeleri yazınız.)

1. Işığın geliş yönüne göre form renginin açıktan koyuya doğru derecelendirilmesine denir.
2. Açık- koyu, ton ve ile ilgilidir.
3. Işık objeyi her noktadan aynı şiddetle aydınlatamaz. Bu nedenle valörde ve farklılıkları oluşur.
4. Kavramsal ve görsel öğelerin belirli bir düzen içinde bir araya gelmeleri oluşturur.
5. biçim, çizgi, renk ve açık –koyudan oluşmuş yüzeydir.
6. Işık kaynakları ve kaynakları olarak ikiye ayrılır.
7. Kullanılan malzeme ve teknikler resim sanatında ve değerlerini ortaya çıkarır.
8. Işık gölge ile modelin hacim ve daha belirgin hale gelir.
9. Desende ışık-gölge ve açık – koyu değerlerini uygularken en açıktan başlayarak en doğru gidilir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevapladığımız konularla ilgili öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız. Tamamı doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

UYGULAMALI TEST-1

Ton çubuğu uygulamasını yapınız ve bu çalışmanızı aşağıdaki değerlendirme ölçütlerine göre değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri evet ve hayır kutucuklarına X işareti koyarak kontrol ediniz

Değerlendirme Ölçütleri	EVET	HAYIR
1. Malzemeyi temin ettiniz mi?		
2. Ton çubuğunu doğru hazırladınız mı?		
3. Çizim araçlarını doğru kullandınız mı?		
4. Kağıda yerleştirme (Kompozisyon) yaptınız mı?		
5. Açık-koyu, ton değerlerinin doğruluğunu kontrol ettiniz mi?		
6. Temizlik ve düzene dikkat ettiniz mi?		
7. Yaptığınız çalışmayı estetik açıdan güzel buldunuz mu?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “EVET” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. “HAYIR” larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Tamamı “EVET” ise diğer faaliyete geçiniz.

UYGULAMALI TEST-2

Geometrik formları karakalemle hacim etkisi vererek çalışınız. Çalışmanızı aşağıdaki değerlendirme ölçütlerine göre değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri evet ve hayır kutucuklarına X işareti koyarak kontrol ediniz

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Malzemeyi temin ettiniz mi?		
2. Kağıdınızı geometrik formlardan daire, koni, silindir çizdiniz mi?		
3. Geometrik formları doğru çizdiniz mi?		
4. Çizgilerinizin formun yapısına uygun kullandınız mı?		
5. Açık-koyu, ton değerlerinin doğruluğunu kontrol ettiniz mi?		
6. Açık-koyu, ışık-gölge uygulamasına başlamadan önce ışığın geliş yönünü belirlediniz mi?		
7. Geometrik formlarda ton değerlerini hacim etkisi vererek uyguladınız mı?		
8. Objeyi dikkatli gözlemlediniz mi?		
9. Objenin yüzey karakterini yansıtacak şekilde etüt ettiniz mi?		
10. Temizlik ve düzene dikkat ettiniz mi?		
11. Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		
12. Yaptığınız çalışmayı estetik açıdan güzel buldunuz mu?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “EVET” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. “HAYIR” larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız Tamamı “EVET” ise diğer çalışmaya geçiniz.

UYGULAMALI TEST-3

Değişik objeleri karakalemle, yüzey karakterini de yansıtacak şekilde etüt ediniz. Çalışmanızı aşağıdaki değerlendirme ölçütüne göre değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri evet ve hayır kutucuklarına X işareti koyarak kontrol ediniz

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Malzemeyi temin ettiniz mi?		
2. Objeyi bir zemin üzerine yerleştirdiniz mi?		
3. Objeyi dikkatle gözlemleyerek, resim kaleminizle bastırmadan dış hatlarını kâğıda çizdiniz mi?		
4. Geometrik formu yapısına uygun, hacim etkisi verecek çizgiler kullandınız mı?		
5. Açık-koyu, ton değerlerinin doğruluğunu kontrol ettiniz mi?		
6. Kaleminizi biraz yan tutarak yumuşak gölgeleme yaptınız mı?		
7. Gölgeleme yaparken çizgilerin yumuşak ve dairesel olmasına dikkat ettiniz mi?		
8. Işık-gölgeli, açık-koyulu alanları belirginleştirdiniz mi?		
9. Objenin yüzey karakterini yansıtacak şekilde etüt ettiniz mi?		
10. Temizlik ve düzene dikkat ettiniz mi?		
11. Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “EVET” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. “HAYIR” larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız Tamamı EVET ise öğrenme faaliyeti 2 ye geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında belirlenen yüzey üzerine geometrik formları kullanarak düzenleme yapıp açık-koyu, ışık-gölgeye dikkat ederek resim kalemi ile çizime hacim etkisi vereceksiniz.

ARAŞTIRMA

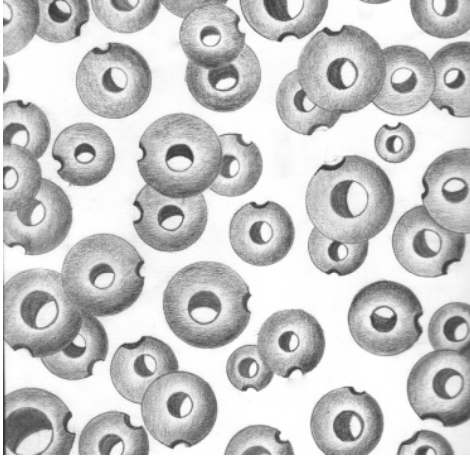
- Hazır bir fotoğrafın açık koyu değerlerini ayrıntıları dikkate almayarak siyah beyaz ve gri değerlerde analizini yapmaya çalışınız.

1. AÇIK-KOYU İLE YÜZEY DÜZENLEME

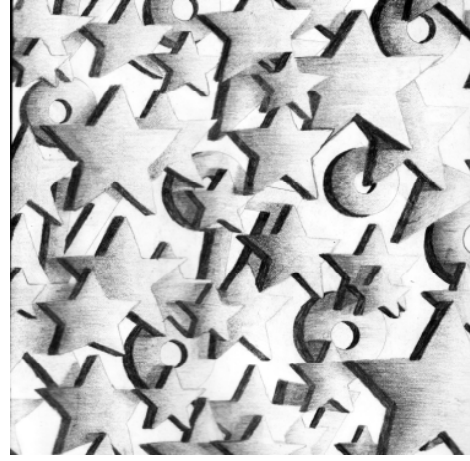
1.1.Örnek Çalışmalar

Ölçü ve oran, görsel sanatlarda çok kullanılan bir kavramdır. Yüzey düzenlemesinde önemli olan biçimlerin amaca uygun olarak uyumlu ve dengeli ve estetik düzeni ortaya koyabilmesidir.

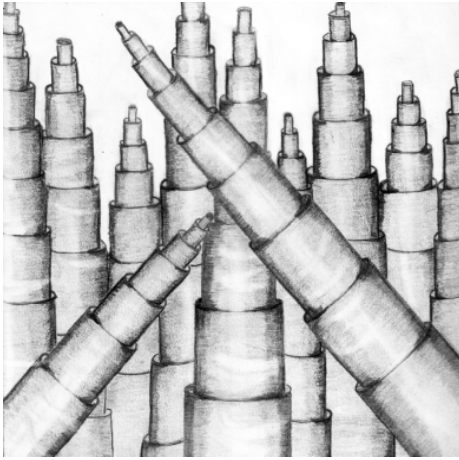
- Küçük ölçüler, görsel algıda uzaklık etkisi yaratır.
- Büyük ölçüler ise yakınlığı ifade eder.
- Tasarımda birbirine yakın aralıklar uygun, birbirinden uzak olanlar ise birbirleri arasında kopukluğa neden olur ve birliktelik göstermez.
- Yan yana olan aralıklar tekrar edilirse monotonluğu getirebilir.
- Bu sebeple form ve mekânlar arasında farklı büyüklükte aralıklar kullanılması düzenlemelerde hareket ve dinamizm getirir.
- Biçimlerin yüzey üzerine yakın aralıklı ve aralıksız olarak düzenlemelerinde göz, biçimleri gruplayarak algılar. Göz, eksik biçimleri tamamlama eğiliminde olduğundan biçimleri zemin üzerine yerleştirirken dikkat edilmelidir.
- Formları yerleştirirken arka ve ön plan ilişkisine dikkat edilmelidir.(Formlar bir diğerinin arkasında veya önünde kullanılabilir).

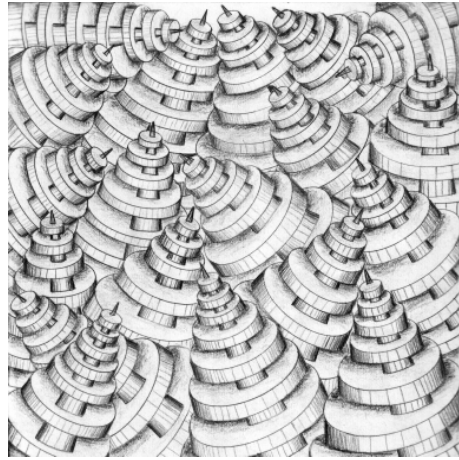
Şekil 2.1

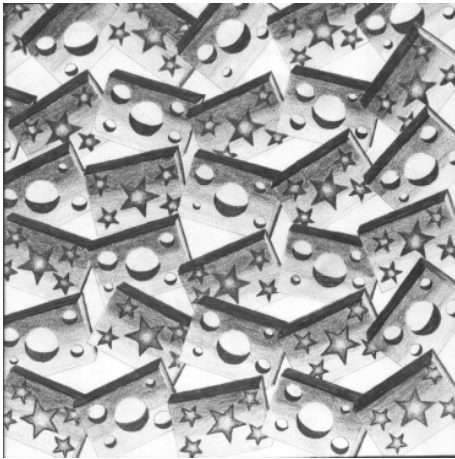
Şekil 2.2

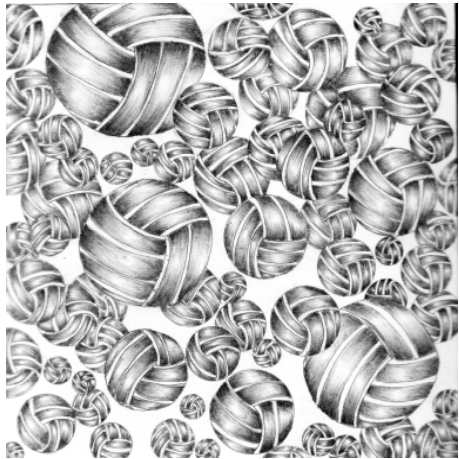
Şekil 2.3

Şekil 2.4

Şekil 2.5

Şekil 2.6

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda geometrik formlardan yüzey düzenlemesini açık-koyu, ışık-gölgeye dikkat ederek karakalem tekniğine uygun olarak yapmış olacaksınız.

Kullanılacak Araç Gereçler

- Resim kağıdı (25x 35)
- Resim kalemi (2B- 3B)
- Hamur silgi
- Doğal veya yapay objeler
- Geometrik formlar

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Araç ve gereçleri temin ediniz.	➤ Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız
➤ Kağıdınıza eskiz için 10x10 cm ölçülerinde en az 3 tane kare çiziniz.	➤ Cetvel kullanınız
➤ Kareler içine geometrik formlardan yola çıkarak yüzey üzerine düzenlemesi yapınız.	➤ Kullandığınız biçimlerin büyük-küçük, ön-arka planına dikkat ediniz ➤ Birden fazla geometrik form kullanıyorsanız birbiri ile uyumuna dikkat ediniz. ➤ Yüzey düzenlemesi ile ilgili Nokta- Çizgi Modülündeki bilgilerinizi hatırlayınız.
➤ Eskizleri geometrik formları dikkate alarak karakalemle hacimlendiriniz.	➤ Çizdiğiniz çizgilerin yönüne önem veriniz. ➤ Temiz ve düzenli çalışınız. ➤ Elinizin altına beyaz bir kağıt koyarak çalışma alanınızın temiz olmasına özen gösteriniz. ➤ Çalışmanızda ışığın tek yönden gelmesine dikkat ediniz.
➤ Eskizlerden birine karar veriniz.	➤ Estetik bakımdan gözünüze hoş geleni seçiniz.
➤ Eskizinizi resim kağıdına istenen büyüklükte (20x20cm) temizini çalışınız.	➤ Temiz ve düzenli olunuz. ➤ Çalışırken elinizin temizliğine dikkat ediniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

UYGULAMALI TEST

Geometrik formları kullanarak hacimli yüzey çalışması yapınız ve bu çalışmanızı aşağıdaki değerlendirme ölçütlerine göre değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri evet ve hayır kutucuklarına X işareti koyarak kontrol ediniz

Değerlendirme Ölçütleri	EVET	HAYIR
1. Malzemeyi temin ettiniz mi?		
2. Kağıda yerleştirme (Kompozisyon) yaptınız mı?		
3. Ön ve arka plan ilişkisine dikkat ettiniz mi?		
4. Büyük küçük ilişkisine dikkat ettiniz mi?		
5. Işığın tek taraftan gelmesine dikkat ettiniz mi?		
6. Formların birbiri ile uyumunu sağladınız mı?		
7. Açık-koyu, ton değerlerinin doğruluğunu kontrol ettiniz mi?		
8. Çizgilerinizi formlara göre kullandınız mı?		
9. Yeteri kadar eskiz çizdiniz mi?		
10. Çizim araçlarını doğru kullandınız mı?		
11. Temizlik ve düzene dikkat ettiniz mi?		
12. Yaptığınız çalışmayı estetik açıdan güzel buldunuz mu?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “EVET” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. “HAYIR” larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Tamamı “EVET” ise diğer faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında, sanat eserlerinin doğru yorumlayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Açık-koyu, ışık-gölgenin resimdeki önemi ile ilgili araştırma yapabilirsiniz.
- Sanat eserleri ile ilgili örnekleri arkadaşlarınızla tartışabilirsiniz.

3. AÇIK-KOYU, IŞIK-GÖLGEYE GÖRE SANAT ESERLERİ

3.1. Malzeme Yönünden İnceleme

Açık-koyu, ışık-gölge çalışmalarında çeşitli malzemeler kullanılarak farklı etkiler yaratılır. Çizme ve boyama olarak kalem türleri (kurşun kalem, fırça, boya kalemleri vb.) mürekkep, sulu boya, guaj boya, yüzey olarak kâğıt, karton, mukavva, tuval, kumaş vb. araç gereçler kullanılır.

3.2. Teknik Yönünden İnceleme

Farklı malzemelerle, malzemenin özelliğine göre farklı teknikler kullanılır. Kurşun kalem, pastel boya, sulu boya guaj boya, yağlı boya teknikleri gibi ışık-gölgeci teknikte hangi malzeme kullanılırsa kullanılsın ışık alan yerler ışık derecesine göre açık ve ara değerle, ışık almayan kısımlarda koyu değerlerle verilir.

3.3. Konu Yönünden İnceleme

Anlatılmak istenen düşünce ve şekiller ne olursa olsun her tür resimde açık-koyu, orta değerler mevcuttur. Işık-gölge tekniği doğal yada yapay ışık kaynağına göre doğadan veya betimlemeye dayalı resimlerde kullanılır.

Soyut resimde doğal ya da yapay ışık kaynağı olmaksızın açık-koyu orta tonlar kullanılarak anlatılmak istenen konu anlatılır.

3.4. Form Yönünden İnceleme

Doğada var olan üç boyutlu formların resmini yaparken o formların boyutlu olarak algılanmasını sağlamak için ışık-gölge, açık-koyu ve orta değerlerden yararlanırız. Form üstüne yansıyan ışığın dağılışı ne kadar doğru kullanılırsa o formun üç boyutlu yapısının ve derinlik etkisinin o kadar gerçekçi olarak algılanmasını sağlayabiliriz.

3.5. Öz İçerik Yönünden İnceleme

Sanat eseri incelenirken biçim ve öz-içerik yönleri ile ele alınır. Biçim sanat eserinin görünen, algılanan dış gerçekliğidir. Sanat eserinin ön yapısıdır. Öz-içerik ise biçimin iletmeye çalıştığı anlamdır. Sanat eserinin arka yapısıdır. İki veya üç boyutlu tasarımlarda ışık-gölge, açık-koyu değerlerin etkili kullanımıyla güçlü anlatımlara ulaşabilir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Resim 2.1: Sanat Eseri (Dans dersi Edgar DEGAS 1873-76)

Kullanılacak Araç ve Gereçler

- Sanat ile ilgili basılı ve görsel kaynaklar
- Müzeler, saraylar
- Üniversiteler

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda bir sanat eserini incelemiş olacaksınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Açık-koyu, ışık-gölgeye göre sanat eseri araştırması yapınız, veri toplayınız.	

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Malzeme yönünden inceleyiniz; eserde yüzey olarak kullanılan kâğıt, karton, mukavva, tuval, kumaş vb. malzemeyi tespit ediniz. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Çizim ve boyamada; kalem türleri (kurşun kalem fırça, boya kalemleri vb) mürekkep, sulu boya guaj boya,yağlı boya vb.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Teknik yönünden (Karakalem, sulu boya guaj boya,yağlı boya vb.) inceleyiniz; eserde kullanılan tekniği tespit ediniz. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Işık alan yerler ışık derecesine göre açık ve ara değerler ile, ışık almayan kısımlarda koyu değerlerle verilir.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Konu yönünden (Doğa, iç mekân (enteriyör), betimlemeye (Tasvir) dayalı, soyut vb.) inceleyiniz; eserin konusunu belirleyiniz. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Işık kaynaklarına dikkat ediniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Form biçim yönünden inceleyiniz; eserdeki açık-koyu, ışık-gölge ile algılanan üç boyutlu formları tespit ediniz. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Formlardaki üç boyutlu derinlik etkisine ve forma yansıyan ışığın dağılımına dikkat ediniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Öz-içerik yönünden inceleyiniz; eserde sanatçının anlatmak istediği düşünceyi kendinize göre yorumlayınız. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Öz, biçimin iletmeye çalıştığı anlamdır. ➤ Öz, iki yada üç boyutlu tasarımlarda, Açık-koyu, ışık-gölge değerlerinin etkili kullanımıştır
<ul style="list-style-type: none"> ➤ İncelemelerinizi sunum dosyası haline getiriniz. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Temiz ve düzenli olunuz. ➤ Sunum dosyasında estetik bakış açısına dikkat ediniz. ➤ Uygulama sırasında sorun ile karşılaşırsanız öğretmeninizden yardım alınız. <p>NOT: Değerlendirme ölçeği ile bu çalışmanızı değerlendiriniz.</p>

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Bu faaliyet sonunda kazandıklarınızı aşağıdaki soruları cevaplayarak ölçünüz.

Aşağıdaki soruları doğru (D) veya yanlış (Y) olarak cevaplayınız.

1. (...) Açık-koyu, ışık-gölgeye göre sanat eserleri beş farklı yönden incelenir.
2. (...) Açık-koyu, Işık-gölgeye çalışmalarında malzeme olarak sadece resim kâğıdı ve kurşun kalem kullanılır.
3. (...) Eserde ışık alan yerler açık değerler ile ifade edilir.
4. (...) Soyut resimlerde ışık kaynakları göz önüne alınmaz.
5. (...) Eserlerde üç boyutlu derinlik etkisini ışık-gölge, açık-koyu değerleri verir.
6. (...) Öz, biçimin iletmeye çalıştığı anlamdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevapladığınız konularla ilgili öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız. Tamamı doğru ise bir sonraki değerlendirme ölçeğine geçiniz.

UYGULAMALI TEST

Bir sanat eserini açık-koyu ışık-gölge yönünden inceleyiniz ve bu çalışmanızı aşağıdaki ölçeğe göre değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri evet ve hayır kutucuklarına X işareti koyarak kontrol ediniz

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Araştırma ve veri topladınız mı?		
2. Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
3. Sanat eseri araştırması yaptınız mı?		
4. Malzeme yönünden incelediniz mi?		
5. Teknik yönden incelediniz mi?		
6. Konu yönünden incelediniz mi?		
7. Form yönünden incelediniz mi?		
8. İçerik yönünden incelediniz mi?		
9. Sunum dosyası hazırladınız mı?		
10. Yaptığınız çalışmayı estetik açıdan güzel buldunuz mu?		
11. Çalışmanız sizi duygusal açıdan tatmin etti mi?		
12. Çalışmanızla övünç duyuyor musunuz?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “EVET” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. “HAYIR” larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Tamamı “EVET” ise modül değerlendirmeye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Modül sonunda kazandığınız yeterliği aşağıdaki uygulamayı yaparak değerlendiriniz.

Bir fotoğrafın açık-koyu ışık-gölge değerlerini ayrıntılarını sadeleştirerek karakalemle analiz ediniz. Bu çalışmayı aşağıdaki ölçüğe göre değerlendiriniz.

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri evet ve hayır kutucuklarına X işareti koyarak kontrol ediniz

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Malzemeyi temin ettiniz mi?		
2. Fotoğrafın üzerine parşömen kağıdı koyarak açık-koyu, ışık-gölge alanlarını çizdiniz mi?		
3. Çiminizi resim kağıdına geçirdiniz mi?		
4. Açık-koyu, ton değerlerinin doğruluğunu kontrol ettiniz mi?		
5. Belirlediğiniz alanları tonlamaya dikkate alarak tek renkle ifade ettiniz mi?		
6. Açık koyu değerlendirmesinde son rutüşlerinizi yaptınız mı?		
7. Temiz ve düzenli çalıştınız mı?		
8. Zamanı verimli kullandınız mı?		
9. Yaptığınız çalışmayı estetik açıdan güzel buldunuz mu?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “EVET” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. “HAYIR” larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Tamamı EVET ise bu modülü başarı ile tamamladınız yeni bir modüle geçebilirsiniz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1 CEVAP ANAHTARI

1	Işık gölge
2	Valörlerle
3	Açık Koyu ve Renkte Ton
4	Kompozisyon
5	Form
6	Doğal Işık ve Yapay Işık
7	Işık –Gölge ve Açık Koyu
8	Derinliği
9	Koyu Ton

ÖĞRENME FAALİYETİ-3 CEVAP ANAHTARI

1	D
2	Y
3	D
4	D
5	D
6	D

KAYNAKÇA

- FRANS Gene, **Art of Pencil Drawing**, USA.
- PARROMON Jose M., **Işık ve Gölge**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1997
- PARROMON Jose M., **Çizim ve Resim Sanatı**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1995
- BALCI BAYTEKİN Yusuf, Dr. Nuran, **SAY Temel Sanat Eğitimi YA-PA Yayınları**, İstanbul, 2003
- KILIÇKAN Hüseyin, **Okullarda Resim**, Fil Yayınevi, İstanbul, 1999
- Sabiha Gökçen **Kız Teknik ve Meslek Lisesi Öğrenci Çalışmaları**, İstanbul, 2011
- TEPECİK Adnan, **Desen**, YA-PA Yayınevi, Ankara, 2003
- WISE Morrell, **Colored Pencils**, USA
- www.hayalperest.com